

L'escorça d'un arbre

(ALDC, V, 1141. L'escorça d'un arbre)

L'enunciat designa la coberta exterior del tronc d'una planta llenyosa. El mot de més extensió és *escorça*, amb la var. *escorxa* (cf. oc. *escòrça*, fr. *écorce*, it. *scorza*, rom. *scoartă*), der. de CORTICE, encreuat amb EXCORTICARE o SCORTUM 'pell d'un animal'; altres var.: *escor*[θ]a 138, *esquarça* 57, per ultracorrecció en l'alternança CO/QUA (com *cotre/quatre*), *escolja* 85 < *escorxa* × campidanès *skro*[3]ai (des de *kor*[d3]u 'cuir' < CÖRIŪM). *Carrotxa/escarrotxa* 43, 52, 126, 127, 133 tenen per base *escorxa/escorça* homonimitzats amb *escarrot* 'tros de branca' (modificació de *esterloc* < *estaló*); var. *garlotxa* 124. *Corte*[θ]a 134, 139 és pres del cast. *corteza* (< CORTĪCĒA, adj. substantivat der. de CORTEX, CORTĪCIS). *Rusca* 7 probablement és manlleu a l'oc. (< llat. gæl·lic *RUSCA* 'escorça'; recordem la seva evolució en una part del cat. en *rusc* 'casa d'abelles', perquè aquesta es feia especialment de l'escorça de l'alzina surera); *rosca* 180, 184, 185 (pron. *r[o]sca*) en deu ser una var.

Una bona part de significants parteixen de la idea de 'membrana exterior del tronc', que pot ser:

a) tova, no massa dura: *pell*, del llat. *PELLE* 'membrana exterior que cobreix el cos de l'home i dels animals' passat a 'escorça' (s. XV); der. *pellu*[θ] 138, amb el suf. *-u*[θ]/*-ús*, de valor pejoratiu; *pela*, postverbal de *pelar*, procedent del llat. *PĪLARE* 'llevar el pèl' i estès a 'pelar la fruita' (s. XVI) i 'treure l'escorça'; der. *pelalla* 15, amb el suf. *-alla* (< -ALIA), pejoratiu

a partir d'un valor col·lectiu; *pel·ia* 23, de **pel·ia* (= *pelilla*), amb el suf. dim. *-ia* (< -ICULA), com *lletia* (< LENTĪCŪLA); *peladina* 82, der. de *pelada* amb el suf. *-ina* (< -INA);

b) dura: *crosta*, del llat. *CRŪSTA* 'revestiment rugós i endurit (de pa, de llagosta, d'una ferida)' (*DELL*); *clofa* 120, var. de *clova* (< cèltic *KNŌWA* 'nou') (*DECat*) o de l'ar. andalusí *ĠULŪF* 'clovella, escorça' (ar. cl. *ĠULUF*) (*Corriente*); *clovella* 77, der. de *clova*; *closca* 76, 78, 81, 82, der. de *casca* homonimitzat amb *clova* (var. *cosca* 157); *corfa*, de l'ar. vg. val. *QÓRFA* 'escorça' (cl. *QÍRFA/QÁRFA*) (*DECat*), amb la var. *escorfa* 188, 189, encreuat amb *escorça*; *càscara* 160, manlleu al cast. *cáscara*, on és der. de *cascar* (< llat. vg. **QUASSICARE*, der. de *QUASSARE*), referit al fruit del qual s'ha de rompre la clovella per a menjar-ne el contingut; *ronya* 16, pròpiament 'escorça plena de bonys i berrugues irregulars', extensió del sentit primigeni de 'sarna' (< llat. vg. **RŌNĒA*, modificació de *ARANĒA* 'sarna'). Per a més informació sobre alguns d'aquests mots, veg. mapes 699 i 756, i *PALDC*, IV, mapa 547.

Altres mots: l'eiv. *carrasca* 83, 84 és una metonímia d'aquest nom val., on significa 'alзина'; *petorra* 178 (der. *petorrera* 177, 183, 187) és un der. de *pet* (< *PĒDĪTU*), potser pel soroll que fa quan es crema.

Des d'una perspectiva geolingüística, *pell* es troba aquí i allà, *escorça/escorxa* ocupa el cat. central i bal. així com una part del nord-occ., com també *pela*, mentre que *crosta* i *corfa* són propis del val. Notem l'adaptació semàntica del valencianisme eivissenc *carrasca*.

Són mots normatius *escorça*, *escorxa*, des del *DOrt*, 1917; *carrotxa*, *pela*, *pelilla*, des del *DG_I*, 1932; *corfa*, des del *DIEC_I*, 1995.

